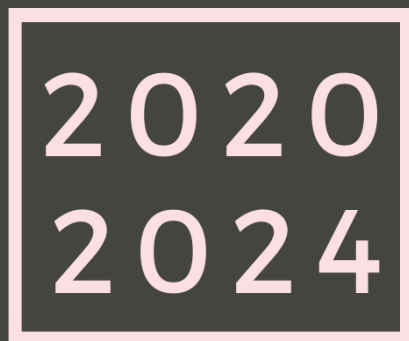
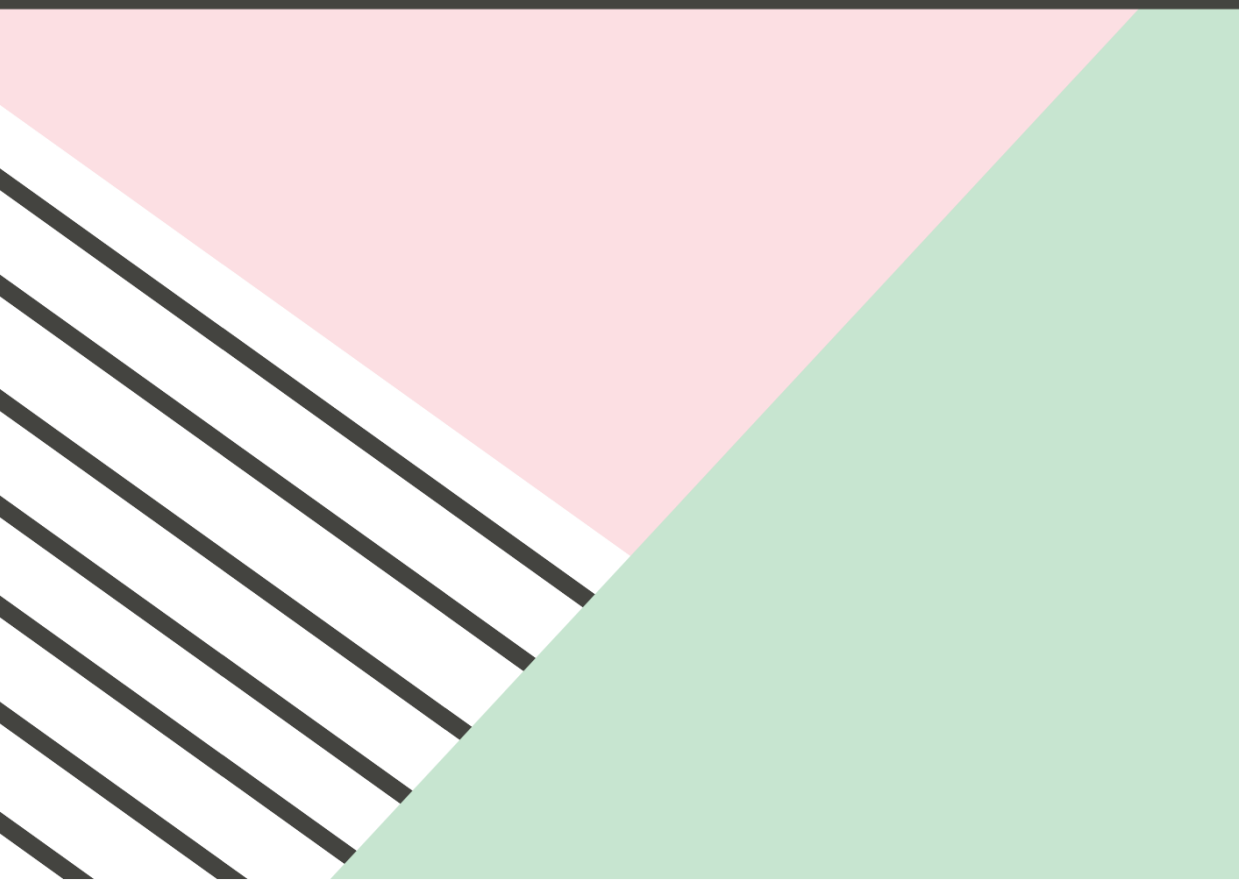

Ноември 2020

**РОДОВА
АНАЛИЗА НА
ПРОГРАМАТА
ЗА РАБОТА НА
ВЛАДАТА НА
РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА**

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ПРОТИВ НАСИЛСТВО ВРЗ
ЖЕНИ И СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

Содржина

Вовед.....	2
Родовата еднаквост во Република Северна Македонија- вистинска цел или празно ветување?	5
КОВИД – 19 и последиците врз жените во РСМ.....	7
Избори – Политичките ветувања за родовата еднаквост.....	10
Предвремени парламентарни избори 2020.....	12
Економски мерки.....	13
Носење на одлуки	14
Родово Базирано Насилство.....	14
Системски мерки	15
Социјални мерки	15
Здравствени мерки.....	16
Програма на Влада 2020 – 2024 - Колку програмата на Влада ја отсликува изборната програма.....	18
Заклучоци.....	37

Вовед

Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2020-2024 година е усвоена како резултат на предвремените парламентарни избори одржани на 15 јули 2020 година. Политичките партии кои што освоија мнозинство пратенички места во Собранието на Република Северна Македонија формираа Влада, со мандат да ги реализира политичките определби и приоритети дефинирани во Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2020-2024 година.

Владата на Република Северна Македонија, предводена од Социјалдемократскиот Сојуз на Македонија (СДСМ) во коалиција со Демократската Унија за Интеграција (ДУИ) и БЕСА имаат цел да ги имплементираат стратешките цели на државата меѓу кои како приоритетни се членство во Европската унија, добри меѓусоседски и меѓуетнички односи, внатрешна кохезија, справување со светската пандемија на корона вирусот и нова енергија и решителност во создавање подинамичен економски раст, одржлив развој, модерно образование, ефикасна правна држава и силни институции.

Во 2019 година лидерите на најголемите политички постигнаа договор за одржување на предвремени парламентарни избори на 12 Април 2020 година. Согласно Договорот од Пржино¹ техничка Влада се формираше на 3 Јануари 2020 година односно 100 денови пред изборите на 12 Април. Состојбата со вирусот КОВИД – 19, кој беше прогласен за пандемија од страна на Светската Здравствена Организација на 11 Март 2020 година, ја турна Северна Македонија

---

¹Пржински договор — договор потпишан помеѓу водачите на четирите најголеми политички партии во Македонија за разрешување на политичката криза во Македонија во 2015 година.

во неочекувана политичка ситуација која што траеше се до крајот на Август 2020 година кога се формираше нова Влада. Со ова мандатот на техничката Влада од Април се продолжи до Август, носејќи одлуки за време на вонредната состојба која траеше од 18 Март до 22 Јуни 2020 година.

Кризата од КОВИД – 19 на глобално ниво предизвика огромни економски загуби, не изоставајќи ја и Северна Македонија. Вонредната состојба која траеше 3 месеци меѓу другото придонесе кон зголемување на бројот на невработени лица, зголемување на сиромаштија и зголемување на бројот на лицата кои работат во сивата економија. Кризата несомнено влијаеше на специфичните предизвици со кои се соочуваат жените, како што се ограничениот пристап до социјални сервиси, сиромаштијата и семејното насилство². Сепак, негативните последици од пандемијата само дополнително го зајакнаа и истакнаа веќе постоечкиот родов јаз во македонското општество. Врз основа на различните официјални статистички податоци од Државниот завод за Статистика, меѓународните извештаи како што е тој од Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жените³ и истражувањата на граѓанските организации⁴ и нивните искуства на терен, укажуваат на потребата не само од засилена политичка волја,

---

²Ковид 19 и родот. Брза анализа на преземените и предложените мерки за справување со влијанието на епидемијата од родова перспектива, 2020, достапна на овој [линк](#)

³Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Concluding observations on the sixth periodic report of the former Yugoslav Republic of Macedonia*Adopted by the Committee at its seventy-first session (22 October–9 November 2018). Available at this [link](#)

⁴Национална мрежа против насилство врз жени и семејно насилство (2019). Напредок на државата по прашањето на насилство врз жени и семејно насилство – осврт на препораките од Меѓународните тела, достапна на овој [линк](#)

туку и преземање на конкретни акции за унапредување на родовата еднаквост во Република Северна Македонија. ***Од тука очекувањата за програмата на Владата се дека родовата еднаквост ќе биде една од приоритетните цели на работата на Владата во следните четири години.***

Во Програмата за работа на Владата за 2020 – 2024 година⁵, ***еднаквоста помеѓу мажите и жените*** е издвоена како посебна цел со што Владата се заложува во периодот кој следи да работи кон значително подобрување на позицијата и статусот на жените во македонското општество.

Оваа анализа ќе даде осврт на програмата на Влада од родов аспект, односно ќе анализира колку програмата ја зема предвид родовата компонента во планирањето на работата за периодот од 2020 – 2024. Анализата се фокусира на заложбите на Владата, финансиските алокации за исполнување на целите и вистинската политичка волја за родово еднакво општество. Земајќи предвид тоа што моменталниот состав на коалиционите⁶ партнери е во својот втор мандат, а кој состав постигна значаен напредок во легислативата за време на првиот мандат, програмата треба да го продолжи континуитетот на унапредување на родовата еднаквост, но и да покаже уште поголема заложба со оглед на новонастаната ситуација со пандемијата КОВИД – 19.

---

⁵ Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија во периодот 2020-2024, достапна на овој [линк](#)

⁶ Сегашниот Владин состав на коалицијата СДСМ-ДУИ е во својот втор мандат. Партијата БЕСА е во нивниот прв мандат како дел од Владата.

Родовата еднаквост во Република Северна Македонија- вистинска цел или празно ветување?

Од страна на Република Северна Македонија (PCM) ратификувани се клучните меѓународни конвенции кои се однесуваат за унапредување на родовата еднаквост, вклучувајќи ги Конвенцијата за елиминација за сите форми на дискриминација врз жените⁷ и Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жени и домашно насилство (Истанбулската Конвенција)⁸. Од осамостојувањето на PCM, граѓанските организации посветено работат кон унапредување на родовата еднаквост. Напорите на активистките, граѓанските организации и меѓународните донатори се преточени во важни законски решенија кои ги поттикнуваат жените повеќе да бидат вклучени во носење на одлуки, да имаат право на глас и слободно да носат одлуки поврзани со нивното тело. Квотите за учество на жените во политиката⁹, Законот за прекин на бременоста (закон за абортус)¹⁰ и ново изгласаниот Закон за заштита и превенција на дискриминација¹¹ позитивно ќе влијаат кон унапредување на жените во нашата држава.

---

⁷Конвенцијата за елиминација за сите форми на дискриминација врз жените достапна на <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

⁸Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жени и домашно насилство достапна на <https://rm.coe.int/168046253a>

⁹Изборен законик пречистен текст (2006). Неофицијална верзија изготвена од стручната служба на Државна Изборна Комисија – Достапна на овој [линк](#)

¹⁰Указ за прогласување на Законот за прекинување на бременоста 19 Мај 2019 – достапен на овој [линк](#)

¹¹Указ за прогласување на Законот за спречување и заштита од дискриминација 27 Октомври 2020 – достапен на овој [линк](#)

Иако се постигнати значајни резултати, родовиот јаз во дел од сегментите на нашето општество останува ист или дури пак се продлабочува.

Сепак се чини дека политичката волја за системско унапредување на родовата еднаквост е делумна и политичките заложби се формални. Истражувањата на Граѓанските организации посочуваат¹² кон недостаток на финансиски алокации за имплементирање на стратешките заложби за родова еднаквост, недостаток на човечки, технички и финансиски капацитети за координирање на акциските планови за унапредување на родовата еднаквост како на национално така и на локално ниво. Европската Комисија во годишните извештаи¹³ за напредокот на државата во континуитет предупредува за високата стапка на неактивност кај жените, стереотипите кон жените особено оние во јавниот дискурс, како и неисполнување на минималните стандарди на Советот на Европа за специјализирани сервиси¹⁴ за жртвите на родово базирано насилство. Загрижува и тоа што се уште не постои закон за заштита и превенција од различните форми на насилство врз жените и Националниот акцискиот план за имплементирање на Истанбулската Конвенција¹⁵ нема точно дефинирани финансиски

---

¹²Реактор – Истражување во акција (2015). Извештај во сенка за имплементацијата на националната стратегија за родова еднаквост во 2015 година, достапна на овој [линк](#)

¹³Извештај за напредок на РСМ (2019-2020). Достапни на [линк](#) и [линк](#)

¹⁴Засолништата (едно семејно место на 10.000 жители). Бесплатни 24/7 СОС линиите со кризна поддршка на сите релевантни јазици. Кризни центри за силување или за сексуално насилство во доволен број (еден центар на секои 200.000).

¹⁵Акциски план за спроведување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство на Република Македонија 2018-2023. Достапен на овој [линк](#)

алокации за ефективна имплементација¹⁶. Разочарува и фактот што имплементацијата на акцискиот план во континуитет се потпира врз поддршката на меѓународните организации и донатори што воопшто не е одржливо и влијае врз заштитата и превенцијата, но и интеграцијата на жртвите на РБН.

Важно е да се напомене дека Европската интеграција на РСМ се темели врз доброто владеење и владеењето на правото чии реформи не може да бидат успешни без унапредување на родовата еднаквост.

КОВИД – 19 и последиците врз жените во РСМ

Во однос на негативните последици од пандемијата врз жените, во кризни ситуации искуството на жените и мажите со справување во криза е различно имајќи ги предвид нивните пропишани општествени улоги. Жените најчесто се жртви на повеќедимензионални нееднаквости. Во ситуации како што е КОВИД пандемијата жените се соочуваат со таканаречен економски шок и диспропорционални последици во делот на нивната економска положба земајќи ги предвид нивните пониски примања во споредба со мажите како и нивната вклученост во сивата економија. Забраната за движење, пролонгираниот престој во домот, стресот предизвикан од економската состојба и недостаток на сервиси за поддршка дополнително влијаше врз зголемување на родово базираното насилство, како и семејното насилство. Во РСМ според Министерството за внатрешни работи во првите 3 месеци од пандемијата односно во периодот каде што рестрикциите за движење беа најригорозни, пријавувањето на семејно насилство во

---

¹⁶Европска Комисија 2020. Извештај за Северна Македонија. Достапен на овој [линк](#)

споредба со 2019 година е зголемено за 17%¹⁷. Дополнително за само две недели за време на полицискиот час од страна на нивните партнери беа убиени две жени¹⁸.

Дополнително, жените во РСМ се повеќе изложени на вирусот со оглед на тоа што жените се оние кои што во најголем дел работат во услужните индустрии како што се маркетите и аптеките кои што останаа отворени за време на кризата. Текстилната индустрија каде што во најголем процент се вработени жени, се соочуваше со непочитување на превентивните мерки и не затварање на фабричките капацитети, а како резултат беа евидентирани случаи на ширење на корона вирусот¹⁹. Од другата страна пак текстилните индустрии се соочија со пад на производството и затварање на дел од нив со што и жените вработени во текстилните фабрики останаа без работа²⁰.

Според официјалната Анкета за користење на времето²¹ на Државниот Завод за Статистика, жените во нашата држава пред почетокот на кризата трошат три пати повеќе време во домашни обврски во споредба со мажите, кои вклучуваат и грижа на деца и обврски поврзани со учење, пишување домашни задачи и слично.

---

¹⁷Мета.мк, „Во првите три месеци за 17 проценти е зголемен бројот на пријави во МВР за семејно насилство“, 2020, достапно на овој [линк](#)

¹⁸А1он.мк, „Два феминициди за две недели-невладините бараат системски одговор на родовото и семејното насилство, 2020, достапно на овој [линк](#)

¹⁹Правдико.мк, „Затворени две текстилни фабрики во Свети Николе, пријавени се случаи на коронавирус“, 2020, достапно на овој [линк](#)

²⁰Локално.мк, „Корона криза: Се затвораат неколку текстилни фабрики во Скопје и Штип“, 2020, достапно на овој [линк](#)

²¹Државен Завод за Статистика (2015). Анкета за користење на времето. Достапна на <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.15.20.pdf>

Повеќе од 245 987²² работоспособни жени се неактивни на пазарот на труд, а кои најчесто и не бараат работа поради нивните обврски поврзани со домот и семејството. Пандемијата принудно ги затвори училиштата, дел од вработените од државниот и приватниот сектор работеа од своите домови, а грижата за децата, домашните работи и старите лица станаа дополнителен товар врз жените.

Негативното влијание и последиците од пандемијата ќе се одразат уште повеќе во периодот кој следи, особено врз жените. Од тука особено важно е Владата на РСМ преку програмата, но и преку политиките кои ќе ги предлага коалицијата да стави посебен фокус на жените и нивното унапредување.

Земајќи предвид дека кризата со КОВИД - 19 ги одложи предвремените парламентарни избори за цели 6 месеци, за време на вонредната состојба политичките партии беа сведоци на сите економски и социјални потешкотии со кои се соочија граѓаните. Во таа насока програмите на политички партии во предизборниот период беа приспособени кон ублажување на негативните последици од КОВИД – 19 и тоа во сферите на економијата, здравството, социјалата и образованието. Од тука се очекува дека Програмата на Влада сеопфатно и системски да ги адресира потребите на граѓаните, вклучувајќи ги жените и нивните различни потреби како посебна категорија.

---

²² Државен Завод за Статистика (2017). Анкета за работна сила. Достапна на <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.18.03.pdf>

Избори – Политичките ветувања за родовата еднаквост

Традиционално изборните кампањи се платформи кои им овозможуваат на политичките партии да ги презентираат нивните програми врз кои би се темелела Програмата и приоритетите на Владата доколку граѓаните им изгласаат доверба на изборите. Програмите вообичаено се насочени кон важни општествени теми: подобрување на економијата и стандардот на живот, справување со корупцијата, правото на владеење и правосудството, интеграциите кон Европската Унија како и НАТО. Со оглед на големиот обем на избори во РСМ во изминативе 10 години, од страна на дел од политичките партии може да се нотира дека направени се заложби за вклучување на родовата компонента во нивните предизборни програми.

Доколку ретроспективно се навратиме на програмите на политичките партии од 2016 година анализите покажуваат дека дел од ветувањата на СДСМ и ДУИ кои што ја предводат сегашната коалициска влада, но и таа од 2017 година, во нивните програми ветуваат мерки кои се однесуваат на економско зајакнување на жените, справување со родово базираното насилство и нивна поголема вклученост во донесувањето одлуки²³. Програмата на СДСМ оди чекор напред и ја издвојува како посебна област родовата еднаквост со посебни приоритети за првите 6 месеци на владеење и дополнителни приоритетни цели за првите 2 години односно 24 месеци на владеење. Дел од целите на програмата од 2016 година успешно се постигнати вклучувајќи го: Законот за

---

²³ Реактор – Истражување во акција (2016). Анализа на политичките партии од родов аспект. Достапна на овој [линк](#)

прекин на бременоста, ратификување на Конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство на Советот на Европа од 2011 година (Истанбулска конвенција). Сепак една од главните и клучни цели која не е исполнета за време на мандатот на Владата е воспоставувањето на институционална рамка за унапредување на родовата еднаквост преку формирање на Секретаријат за родова рамноправност при Владата.

Формирање на ваков Секретаријат ќе беше одговор на системскиот недостаток на тело кои соодветно ја координира имплементација на родовата перспектива во креирањето на политиките и буџетите на национално и на локално ниво.

Коалициските партнери ДУИ во нивната предизборна програма од 2016 година, во однос на родовата еднаквост ветуваат подобрување на животот на жените со нагласок на руралните жени, нивното економско јакнење и превенцијата од семејно насилство.

Заклучно со финализирање на оваа анализа не постои истражување кое дава преглед на тоа колку од ветеното во програмите е исполнето, но може да се заклучи дека Програмата на Влада 2017 – 2020 ги нема вклучено сите заложби од предизборната програма на СДСМ.

Покрај тоа, во Програмата на Влада 2017 – 2020 година меѓу заложбите кои не се имплементирани се: Вклучување на родовата перспектива во колективното договарање на сите нивоа со цел унапредување и заштита на жените работнички, Спроведувањето на Стратегијата за Југоисточна Европа 2020 ќе го добие заслуженото место и за неа ќе се распределат соодветни средства, воспоставување на Регионален родов омбудсман кој ќе се грижи за

реализација на политиките за еднакви можности на жените и мажите на Западен Балкан и создавање на Регионална политичка академија за градење капацитети на политичките партии.

Предвременни парламентарни избори 2020

Предвремените парламентарни избори закажани за Април 2020 година беа одложени врз основа на новонастанатата здравствена состојба со пандемијата КОВИД – 19. Привремената техничка Влада се соочи со мандат за кој што не беше спремна, а Собранието на РСМ кое се распушти немаше ингеренции да носи одлуки. Претседателот Стево Пендаровски за прв пат во историјата од независност на државата прогласи вонредна состојба на територијата на РСМ. Паралелно со вонредната состојба се воведоа низа рестрикции вклучувајќи и полициски час и рестрикции за движење на населението. За држава како РСМ ова значеше силен економски удар, економска криза како и многу загубени работни места. Овие негативни фактори дополнително имаа влијание и врз психофизичкото здравје на граѓаните.

Техничката Влада во нејзиниот пролонгиран мандат носеше одлуки за заштита на населението од пандемијата, но и одлуки поврзани со економијата, здравството и законот и редот. Поради мешовитиот состав на Владата постоеја и предизвици во работата и координациите на Влада поради што и одржување на изборите беше приоритетно. Сепак договор помеѓу партиите за датумот на изборите се покажа како предизвикувачки, дополнително отежнувајќи ја работата на Владата, но и одложувајќи го воспоставувањето на адекватен систем за носење и контрола на одлуките, односно формирање на Собрание и избирање на пратеници. Изборите конечно беа закажани и се одржаа на 15 Јули 2020 година. Важно е да се напомене дека за време на кампањата

двете најголеми партии СДСМ и ВМРО – ДПМНЕ користеа негативна реторика²⁴ и помалку концентрирајќи се на идните заложби и цели.

Следниот дел на анализата ќе даде осврт на тоа дали и колку коалиционите партнери СДСМ²⁵ – ДУИ во нивните предизборни програми ја имаат земено предвид родовата компонента и со формирањето на Влада ги инкорпорирале предизборните ветувања во Програмата на Влада.

Клучни заложби од страна на СДСМ во нивната програма Можеме²⁶ поврзани со родовата еднаквост се следните:

Економски мерки

- Промоција на женско претприемништво со помош на неповратни средства за отворање бизниси;
- Бескаматни кредити и ослободување од данок за новосоздадени претпријатија во сопственост на жени;
- Зголемена и регулирана финансиска помош за земјоделки од руралната средина;
- Закон за работни односи со осврт на мајчинско и татковско отсуство, регулирање на заедничко флексибилно родителско отсуство за двајцата родители, работа од дома и ослободување од ноќен труд на самохраните родители;
- Воведување на Закон за спречување и заштита од вознемирување на работното место;

---

²⁴North Macedonia, Early Parliamentary Elections, 15 July 2020: ODHR Special Election Assessment Mission Final Report. <https://www.osce.org/odihr/elections/north-macedonia/465648>

²⁵Коалцијата Можеме предводена од СДСМ и коалиционите партнери

²⁶Изборна Програма на Коалицијата Можеме. Достапна на https://sdsr.org.mk/wp-content/uploads/2020/06/Programa-2020_Mozeme.pdf

- Намалувањето на родовиот јаз во платите преку поголема вклученост на жените на пазарот на трудот;
- Намалување на работното време за работнички над 60 год. и работници над 62 год. без намалување на платите;
- Ревидирање на законите за да се потврди правото на наследство на жените и мажите во вонбрачна заедница.

Носење на одлуки

- Воведување на целосна рамноправност на жените и мажите на листите за Советите на единиците на локалната самоуправа и за Собранието, односно 50/50 учество;
- 40% застапеност на жените на сите извршни функции кои се именувани од страна на Владата;
- родова еднаквост во спортот – 30% жени во органи на управување (собрание, УО, ИО) почнувајќи од 2020 година, а 50% до 2024.

Родово Базирано Насилство

- Отворање на сервиси за заштита на жртвите од сите облици на родово базирано насилство во секоја општина на територијата на државата. На годишно ниво, по 10 нови сервиси ќе бидат воспоставени, рамномерно во сите плански региони;
- Зголемување на капацитетите на сервисите и центрите за жртви од РБН;
- Усогласување на домашната законска регулатива со меѓународните стандарди за спречување и заштита од насилство;
- Воспоставување функционален систем за следење на мерки и заштита на жртвите;

- Програма за реинтеграција на жени жртви на насилство во која ќе се вклучени модели за привремено домување, психичко советување со менторство, различни видови финансиска помош, специфично наменети за жени жртви на насилство, можности за образование и обуки во различни области, како и мерки за вработување утврдени во постојната законска регулатива;
- Мерките за вработување и другите мерки за помош и поддршка ќе бидат приспособени согласно специфичните потреби на жените жртви ненасилство;
- Обуки за вработените во институциите кои се должни да ги процесираат случаите на насилство и да ги заштитат жртвите со цел поткревање на свеста;
- Воспоставување на систем за следење и спроведување на привремените мерки за заштита на жени и деца жртви на насилство.

Системски мерки

- Законот за спречување и заштита од дискриминација прв предлог закон до новата Влада за негово усвојување;
- Формирање на Секретаријат за родова еднаквост во Владата, како централна точка за водење политики и градење институционални механизми за родова еднаквост;
- Вклучување на родовата перспектива системски во процесот на стратешко планирање и буџетирање;

Социјални мерки

- Зголемување на капацитетите на постојните и отворање нови градинки и центри за ран детски развој;

- Зголемување на достапноста на градинките (особено во руралните области) и зголемување на бројот на домови за стари лица;
- Основање државен фонд за исплата на законска издршка на деца во ситуации кога едниот родител по развод не ги исполнува законските обврски.

Здравствени мерки

- Обезбедување на услуги за сексуално и репродуктивно здравје во руралните средини преку ангажирање на мобилните гинеколошки амбуланти;
- Проширување на компетенциите на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина коишто вклучуваат и грижа за сексуалното и репродуктивното здравје како што се услуги за семејно планирање, контрацепција, сексуално преносливи инфекции;
- Ќе се намали данокот на додадена вредност на производитите за менструална хигиена (влошки и тампони) од 18% на 5%.

Од Програмата на СДСМ може да се заклучи дека е амбициозна и покрива низа сегменти кои се клучни за унапредување на родова еднаквост во следните 4 години. Програмата предвидува и системски решенија како што е Секретаријатот за родова еднаквост во Влада. Оваа мерка првично е планирана за мандатот од 2017 – 2020, но со оглед на тоа што не е исполнета повторно се наоѓа во предизборната програма на СДСМ (коалицијата Можеме). Во периодот кој следи останува да се види дали во вториот мандат на владеење коалицијата СДСМ-ДУИ конечно ќе воспостават функционален институционален механизам за унапредување на родовата еднаквост.

Предизборната програма на Коалицијата Можеме преку низа механизми ветува дека граѓанскиот сектор ќе биде вклучен во креирање и имплементација на политиките на Влада. Граѓанскиот сектор беше консултиран во процесот на подготовка на предизборната програма, односно во периодот пред пандемијата кога првично беа планирани и закажани парламентарните избори. На средбата која се одржа со претставнички од граѓанските организации кои работат на родова еднаквост и родово базирано насилство, беа споделени сите предизвици од овие области, како и предлог решенија за нивно надминување. Една од главните точки за кои застапуваа граѓанските организации беше дефинирање на родовата еднаквост и родово базираното насилство како една од стратешките цели во предизборната програма. Од погоре наведеното, може да се заклучи дека овој предлог не е прифатен. Сепак, многу од другите предлози на претставничките на ГОи се вклучени во предизборната програма на СДСМ.

Меѓу другото, во програмата „Можеме“ е планирана поддршка на граѓанскиот сектор преку зголемување на државното финансирање од централниот буџет и од буџетите на единиците на локалната самоуправа, со цел да се достигне удел од 30%, реформирање на процедурата на планирањето на средствата за граѓанскиот сектор, подобрување на поддршка и развој на граѓанското општество и организирање консултации со граѓанското општество уште во раната фаза на анализата за потребите и подготовката на политиките и законите. ***Сепак, во програмата не постои посебен дел кој ќе однесува на женските граѓански организации чија област е специфична и кои со години наназад работат со поддршка на меѓународните институции и донатори.***

Важно е да се напомене дека со финализирањето на оваа анализа предизборната Програмата на ДУИ за изборите од 2020 не можеше да се најде односно не е јавно достапна.

Програма на Влада 2020 – 2024 - Колку програмата на Влада ја отсликува изборната програма

За почеток еднаквоста помеѓу жените и мажите во програмата е ставена како посебен приоритет што може да се оцени како позитивен чекор. Ова влева надеж дека Владата посветено ќе работи кон подобрување на родовиот јаз во РСМ. Како што е и истакнато во Програмата – *“Целта на Владата ќе биде постигнување родова еднаквост во нашата земја, сузбивање на родовите стереотипи и елиминирање на родово-базираното насилство. За таа цел ќе водиме активна политика на зголемување на застапеноста на жени на сите извршни функции во и избрани од Владата. Владата ќе продолжи да вложува заедно со единиците на локалната самоуправа во отворање на сервиси за заштита на жртвите од сите облици на родово базирано насилство во секоја општина на територијата на државата.”*

Програмата вклучува и мерки кои се однесуваат на жените и во делот на справување со КОВИД – 19, земјоделската политика, социјална политика, креирање на еднакво општество и вложување во граѓаните, односно зајакнување на економската позиција на жените.

Една од првите и примарни цели на новата Влада беше да го предложи **Законот за превенција и заштита од дискриминација** кој што беше укинат од страна на Уставниот Суд на РСМ поради не почитување на процедурите односно не беше изгласан со потребното мнозинство. Законот за Дискриминација беше успешно

донесен на 27 Октомври 2020, само два месеци од кога новиот состав на Собранието започна со работа. Овој закон беше донесен со поддршка на опозицијата кои се вклучија во гласање на законот. Ова покажува политичка волја од позицијата и опозицијата понатаму заеднички да работат кон заштита, превенција и сузбивање на родовите стереотипи.

Законот за заштита од Дискриминација е од особена важност за жените поради тоа што жените во најголем дел се тие кои се соочуваат со дискриминација на пазарот на труд во однос на бременост и породилно отсуство и особено чиј работен однос не е регулиран. Програмата на Влада предвидува зајакнување на институционалните механизми за борбата против секој вид на дискриминација и во таа насока е особено важно членовите на Комисијата за заштита од Дискриминација да бидат избрани на фер и транспарентен начин и да бидат експерти во ова поле на работа. Ова се однесува и на изборот на нов Правобранител чиј мандат треба да заврши на крајот на 2020 година. Ова е и едно од барањата на Мрежата за заштита од Дискриминација која е составена од организации од граѓанскиот сектор.

Уште една мерка која се однесува на дискриминацијата е повикување на невладини организации и активисти да укажат на постоечките форми на дискриминација и создавање стереотипи во основното и средното образование. Оваа мерка треба да се зацврсти во насока на изготвување конкретни програми кои ќе се користат во основните и средните училишта преку кои ќе се сузбиваат стереотипите (вклучително и родовите стереотипи). Од особена важност Влада да воведи мерки од најрана возраст, вклучувајќи ги и градинките и центрите за ран детски развој.

Во однос на економските мерки Програмата на Влада има цел да го намали родовиот јаз во платите преку креирање на политики и мерки за вработување кои ќе влијаат врз намалување на неактивноста на жените на пазарот на трудот, политики кои го уредуваат родителското отсуство, заштитата на работното место, флексибилното работно време и скратеното работно време и работни места кои се прилагодени за мајките, зголемување на достапноста на градинките особено во руралните области и зголемување на бројот на домови за стари лица во сите плански региони. Како што е и наведено и во предизборната програма, Владата ќе предложи одредби во Законот за работните односи во кој ќе се дефинира и уреди мајчинско отсуство, татковско отсуство и ќе овозможи заедничко флексибилно родителско отсуство за двајцата родители, работа од дома ако го прекине еден од родителите отсуството и се врати на сопствена иницијатива порано на работа и доколку работните задачи тоа го дозволуваат. Дополнително, програмата ја вклучува мерката за ослободување на ноќен труд на самохраните родители што и е една од мерките во предизборната програма. Сите овие мерки доколку се остварат, позитивно ќе влијаат врз економската положба на жените, особено за економските неактивни жени кои се грижат за домот, семејството и старите лица. Родителското отсуство, особено татковското отсуство значително ќе влијае и кон намалување на дискриминацијата на жените на пазарот на труд поради бременост и раѓање, но и ќе придонесе за поделба на обврските помеѓу родителите за грижа на новородените деца.

Понатаму во следните 4 години Владата планира ослободување од плаќање данок на сите новосоздадени приватни претпријатија, формирани од млади до 30 години или жени, се додека прометот е под 3 милиони денари. Директна поддршка на младинското и

женското претприемништво преку грантови во висина од 5000 до 15000 евра за почеток на сопствен и нов бизнис. Оваа мерка позитивно ќе ги стимулира жените претприемачки и ќе ги охрабри жените да отвораат сопствен бизнис со што ќе можат да работат и со поголема флексибилност.

Мерка која што позитивно ќе влијае кон заштитата на жените работнички е Закон за вознемирување на работното место (мобинг) кој ќе овозможи вистинска и ефикасна заштита на работниците од мобинг и ќе предложи ратификување на Конвенцијата за насилство и вознемирување, и препораките за насилство и вознемирување, на Меѓународната организација на трудот усвоена во 2019 година.

Друга важна цел на Владата е поддршката на жените земјоделки и во оваа насока **Владата планира поддршката за жените земјоделки двојно да се зголеми до крајот на 2024 година**. Ова е особено важно со оглед на тоа што 67.6%²⁷ или дуplo повеќе од жените земјоделки најчесто работат како неплатени семејни работнички во семејни фирми.

Во однос на родово базирано насилство, Програмата предвидува поголем број на мерки чија цел е системски пристап кон РБН. Позитивно е тоа што Програмата опфаќа повеќе сегменти вклучително и реинтеграцијата на жртвите и нивната социјална, психичка и економска поддршка. Според Програмата **Владата ќе продолжи да вложува заедно со единиците на локалната самоуправа во отворање на сервиси за заштита на жртвите од сите облици на родово базирано насилство во секоја општина на**

---

²⁷Државен Завод за Статистика (2017). Анкета за работната сила. Достапна на <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.18.03.pdf>

територијата на државата. На годишно ниво, по 10 нови сервиси ќе бидат воспоставени, рамномерно во сите плански региони. Овие мерки се усогласени со предизборната кампања и ветуваат многу доколку се имплементираат во периодот кој следи. Важно е оваа заложба да не остане само ветување и Владата во соработка со локалните самоуправи да алоцира финансии, но и добро обучен кадар за управување на шелтрите. Дополнително Владата се залага за **Целосно усогласување на законската регулатива за исполнување на стандардите согласно Истанбулската конвенција.** Ова посочува дека Владата/Собранието во следните 4 години ќе поттикне промена на низа различни закони со цел усогласување на истите со Истанбулската конвенција. Оваа заложба сама по себе бара вложување време, ресурси и капацитети од страна на институциите и отпочнувањето на овие мерки треба да биде во најкраток можен временски период.

Системската поддршка на жртви на родово базирано насилство е предвидена преку програма за реинтеграција на жени жртви на насилство во која ќе се вклучени модели за привремено домување, психичко советување со менторство, различни видови на финансиска помош специфично наменети за жени жртви на насилство, можности за образование и обуки во различни области, како и мерки за вработување утврдени во постоечката законска регулатива. Сеопфатни програми за реинтеграција на жртвите на родово базирано насилство е нужна доколку сакаме жртвите да ги зајакнеме со цел да може полесно да се реинтегрираат во општеството и да ја имаат потребната економска, социјална и психолошка поддршка. Ваквите програми се особено важни кога станува збор за економското јакнење на жените, кои во најголем процент се жртви на родово базирано насилство, поради тоа

намалување на ризикот од сиромаштија и превенирање на враќање во насилната средина заради недостатокот на систем на поддршка.

Кога станува збор за учеството на жените во носење на одлуки Владата предвидува воведување на родовата еднаквост во спортот – 30% жени во органи на управување (собрание, УО, ИО) почнувајќи од 2020 година, а 50% до 2024. Федерациите кои добиваат финансиски средства од државниот буџет мора да обезбедат функционирање на машки и женски спорт, односно машки и женски спортски клубови и/или репрезентации. Оваа заложба може да се оцени како позитивна со оглед на тоа што во нашата држава постои родова дискриминација во спортот каде што наградите мажите и жените за некои манифестации се пониски за жените во споредба со мажите²⁸.

Сепак ветувањето од предизборната програма за воведување на целосна рамноправност на жените и мажите на листите за Советите на единиците на локалната самоуправа и за Собранието, односно 50/50 учество како и 40% застапеност на жените на сите извршни функции кои се именувани од страна на Владата не се споменува во новата програма. Во програмата ова цел е сменета во “водење на активна политика на зголемување и застапеност на жени на сите извршни функции во и избрани од Влада”.

За жал во новиот состав на Влада од вкупно 20 членови само 4 министерски места или 20% во Владата се жени. Ниту еден од Замениците на Претседателот на Влада не е жена. Ова не само што

---

²⁸Охридски Маратон 2017 година - <https://novatv.mk/ednakvi-nagradi-za-mazhite-i-zhenite-na-ohridski-ot-maraton/>

е поразително, туку и не ја пренесува пораката за важноста на вклученоста на жените на највисоко ниво на носење одлуки.

Во однос на системското унапредување како што е формирање на Секретаријатот за родова еднаквост како дел од Владата, програмата не ја вклучува оваа мерка во работата планирана во следните 4 години.

Во однос на здравствената заштита на жените Владата ќе се посвети на зголемување на пристапот до квалитетни услуги за планирањето на семејството и изборот на современи контрацептивни методи и средства (на позитивна листа на лекови), намалување на старосната граница за скрининг за репродуктивното здравје, воведување мобилни гинеколошки клиници во руралните средини и помалите општини каде нема гинеколози, задолжителен бесплатен здравствен пакет (ЗЗП) за жени над 35 години, кој вклучува гинеколошки преглед и мамографија. Овој пакет на мерки ќе биде од големо значење за здравјето на жените, особено за жените кои немаат редовен пристап до сервиси за репродуктивно и сексуално здравје како што се жените од маргинализираните заедници и социјално ранливите категории.

Во однос на социјалната реформа Програмата на Влада планира да воведи квалитетни социјални услуги кои ќе бидат креирани со граѓаните и согласно нивните потреби - Концептот “Општината се грижи” ќе создаде нови услуги, но истовремено ќе обезбеди нови работни места во овој сектор, отворање на канцеларии на центрите за социјална работа во секоја општина на територијата на државата и секој центар за социјална работа ќе формира интервентен тим што ќе постапува 24/7, по примерот на Скопје. Ваквите чекори се особено важни со оглед на тоа што помалите места и руралните средини речиси и немаат адекватни тимови во центрите за

социјална работа за справување со родово базирано насилство. Дополнително се очекува потребите на жените да бидат земени предвид при креирање на социјалните услуги што е значаен чекор кон соодветно исполнување на потребите на жените од аспект на социјалната заштита на локално ниво.

Во делот кој се однесуваа на справување со КОВИД -19 (Заедно ќе го победиме КОВИД) нема посебни мерки кои се однесуваат на жртвите на РБН.

Земајќи предвид тоа што за време на вонредната состојба насилството врз жените беше во значителен пораст и поради комплексната и мултидимензионална економска, социјална и финансиска состојба во која се наоѓаат жртвите, во Програмата недостасуваат конкретни мерки за помош и поддршка на жртвите на родово базирано насилство во време на КОВИД -19. Во време на вонредни и кризни состојби е особено важно институциите да пружат поголема поддршка и заштита на жртвите, како на пример зголемен капацитет на shelтер центри, итна парична помош и достапна психосоцијална поддршка.

Програмата на Влада 2020-2024 како и во предизборната програма на СДСМ ја препознава важната улога на граѓанскиот сектор во функционирањето на демократска државата но и во евроинтеграцијата и патот кон членството во ЕУ. ***Владата предвидува зајакнување, но и вклучување на граѓанскиот сектор во носење на одлуки, воспоставување на дијалог и поддршка.***

Позитивно е тоа што Владата планира зајакнување на граѓанските организации преку Фонд за поддршка и развој на граѓанското општество и повеќегодишно финансирање на граѓанските организации со што и ќе намали проблемот на недостаток на

финансиски средства за граѓанските организации и опасност за нивната неодржливост и намалување на нивните капацитети. Во овој дел планирани е државно финансирање од централниот буџет и од буџетите на единиците на локалната самоуправа, со цел да се достигне удел од 30% (околу 2 милијарди денари) во вкупните приходи на граѓанските организации до 2024 година.

Понатаму граѓанскиот сектор ќе биде вклучен во структурен дијалог и во консултативните процеси вклучувајќи ја и преговарачка ЕУ структура на земјата и секторските работни групи и секторските мониторинг комитети. Дополнително, *Владата ќе се обврзе и ќе гарантира повратна информација кон граѓанското општество и засегнатите страни од секој процес на консултации за политиките и законите.*

Сепак, во делот за поддршка на граѓанскиот сектор, не е предвидено, ниту се препознаени како особено важни Женските Граѓански Организации. Специјализираните сервиси за жени и деца жртви на насилство, кои ги обезбедуваат женските граѓански организации се различни во споредба со граѓанските организации кои на пример работат во сферата на судството и доброто владеење. Затоа е важно програмата на Влада да даде посебен осврт на женските граѓански организации и нивната поддршка во однос на финансиската одржливост, координација со институциите и консултации, како и финансирање и обезбедување на услуги на жените жртви на насилство.

Економски мерки

Промоција на женско претприемништво со помош на неповратни средства за отворање бизниси

Област: Вложуваме во нашите граѓани: Директна поддршка на младинското и женското претприемништво преку грантови во висина од 5000 до 15000 евра за почеток на сопствен и нов бизнис. Закон за поддршка на социјално претприемништво, со фокус на младите и жените, и со отворање на три центри за поддршка на социјални претпријатија.

Бескаматни кредити и ослободување од данок за новосоздадени претпријатија во сопственост на жени

Област: Вложуваме во нашите граѓани: Ослободување од плаќање данок на сите новосоздадени приватни претпријатија, формирани од млади до 30 години или жени, се додека прометот е под 3 милиони денари

Зголемена и регулирана финансиска помош за земјоделки од руралната средина

Област: Земјоделска политика: Поддршка на жените земјоделки – темел на семејните фарми: планираме поддршката за жените земјоделки двојно да ја зголемиме до крајот на 2024 година

Закон за работни односи со осврт на мајчинско и татковско отсуство,

Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените: Ќе предложиме одредби во законот за работните односи во кој ќе се дефинира и

<p>регулирање на заедничко флексибилно родителско отсуство за двајцата родители, работа од дома и ослободување од ноќен труд на самохраните родители</p>	<p>уреди мајчинско отсуство, татковско отсуство и ќе овозможиме заедничко флексибилно родителско отсуство за двајцата родители, работа од дома ако го прекине еден од родителите отсуството и се врати на сопствена иницијатива порано на работа и доколку работните задачи тоа го дозволуваат. Ќе овозможиме ослободување од ноќен труд на самохраните родители.</p>
<p>Воведување на Закон за спречување и заштита од вознемирување на работното место</p>	<p><i>Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените:</i> Владата ќе предложи нов Закон за вознемирување на работното место (мобинг) кој ќе овозможи вистинска и ефикасна заштита на работниците од мобинг и ќе предложи ратификување на Конвенцијата за насилство и вознемирување, и препораките за насилство и вознемирување, на Меѓународната организација на трудот усвоена во 2019 година.</p>
<p>Намалувањето на родовиот јаз во платите преку поголема вклученост на жените на пазарот на трудот</p>	<p><i>Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените:</i> Ќе се бориме против родовиот јаз во платите преку креирање на политики и мерки за вработување кои ќе влијаат врз намалување на неактивноста на жените на пазарот на трудот, кои го уредуваат родителското отсуство, заштитата на работното место, флексибилното работно време и скратеното работно време и работни места кои се прилагодени за мајките.</p>

<p>Намалување на работното време за работнички над 60 год. и работници над 62 год. без намалување на платите</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада.</u></p>
<p>Ревидирање на законите за да се потврди правото на наследство на жените и мажите во вонбрачна заедница</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада.</u></p>

<p>Предизборна програма на Коалиција „МОЖЕМЕ“</p>	<p>Програма на ВЛАДА 2020 -2024</p>
<p>Носење на одлуки</p>	
<p>Воведување на целосна рамноправност на жените и мажите на листите за Советите на единиците на локалната самоуправа и за Собранието, односно 50/50 учество</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада. Она што е предвидено е водење на активна политика на зголемување и застапеност на жени на сите извршни функции во и избрани од Влада.</u></p>

<p>40% застапеност на жените на сите извршни функции кои се именувани од страна на Владата</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада. Она што е предвидено е водење на активна политика на зголемување и застапеност на жени на сите извршни функции во и избрани од Влада</u></p>
<p>Родова еднаквост во спортот – 30% жени во органи на управување (собрание, УО, ИО) почнувајќи од 2020 година, а 50% до 2024</p>	<p><i>Област: Спорт и рекреација:</i> Воведуваме родова еднаквост во спортот – 30% жени во органи на управување (собрание, УО, ИО) почнувајќи од 2020 година, а 50% до 2024. Федерациите кои добиваат финансиски средства од државниот буџет мора да обезбедат функционирање на машки и женски спорт, односно машки и женски спортски клубови и/или репрезентации.</p>

Родово базирано насилство

Отворање на сервиси за заштита на жртвите од сите облици на родово базирано насилство во секоја општина на територијата на државата. На годишно ниво, по 10 нови сервиси ќе бидат воспоставени, рамномерно во сите плански региони

Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените: Владата ќе продолжи да вложува заедно со единиците на локалната самоуправа во отворање на сервиси за заштита на жртвите од сите облици на родово базирано насилство во секоја општина на територијата на државата. На годишно ниво, по 10 нови сервиси ќе бидат воспоставени, рамномерно во сите плански региони

Зголемување на капацитетите на сервисите и центрите за жртви од РБН

Област: Социјална политика: Втората половина од патот на социјалната реформа е да покажеме дека локалните заедници ќе им овозможат на граѓаните квалитетни социјални услуги, кои ќе бидат креирани со граѓаните и согласно нивните потреби. Концептот “Општината се грижи” ќе создаде нови услуги, но истовремено ќе обезбеди нови работни места во овој сектор, отворање на канцеларии на центрите за социјална работа во секоја општина на територијата на државата и секој центар за социјална работа

	<p>ќе формира интервентен тим што ќе постапува 24/7, по примерот на Скопје.</p>
<p>Усогласување на домашната законска регулатива со меѓународните стандарди за спречување и заштита од насилство</p>	<p><i>Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените:</i> Целосно ќе ја усогласиме законската регулатива за исполнување на стандардите согласно Истанбулската конвенција.</p>
<p>Воспоставување функционален систем за следење на мерки и заштита на жртвите</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада.</u></p>
<p>Програма за реинтеграција на жени жртви на насилство во која ќе се вклучени модели за привремено домување, психичко советување со менторство, различни видови финансиска помош, специфично наменети за жени жртви на насилство, можности за образование и обуки во различни области, како и мерки за вработување утврдени во постојната законска регулатива</p>	<p><i>Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените:</i> Ќе се донесе програма за реинтеграција на жени жртви на насилство во која ќе се вклучени модели за привремено домување, психичко советување со менторство, различни видови на финансиска помош специфично наменети за жени жртви на насилство, можности за образование и обуки во различни области, како и мерки за вработување утврдени во постоечката законска регулатива.</p>

<p>Мерките за вработување и другите мерки за помош и поддршка ќе бидат приспособени согласно специфичните потреби на жените жртви на насилство</p>	<p><u>Не е предвидено. Во областа Вложуваме во нашите граѓани, предвидено е Обезбедување на 2 милијарди денари секоја година за активните мерки за поддршка на вработување и самовработување, без да се нагласи потребата од мерки специфично прилагодени на потребите на жените жртви на насилство</u></p>
<p>Обуки за вработените во институциите кои се должни да ги процесираат случаите на насилство и да ги заштитат жртвите со цел поткревање на свеста</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада.</u></p>
<p>Воспоставување на систем за следење и спроведување на привремените мерки за заштита на жени и деца жртви на насилство</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада.</u></p>

Предизборна програма на Коалиција „МОЖЕМЕ“	Програма на ВЛАДА 2020 -2024
Системски мерки	
<p>Формирање на Секретаријат за родова еднаквост во Владата, како централна точка за водење политики и градење институционални механизми за родова еднаквост</p>	<p><u>Не е предвидено во Програмата на Влада</u></p>
<p>Законот за спречување и заштита од дискриминација прв предлог закон до новата Влада за негово усвојување</p>	<p><i>Област: Еднакво општество за сите: Владата на Република Северна Македонија уште во првиот месец одново ќе го предложи Законот за заштита и спречување на дискриминација, како симбол на нашата определба за европски вредности во оваа област. Владата ќе ги зајакне институционалните механизми за борба против секој вид на дискриминација.</i></p>

Социјални мерки

Зголемување на капацитетите на постојните и отворање нови градинки и центри за ран детски развој

Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените: Ќе ја зголемиме достапноста на градинките особено во руралните области.

Зголемување на достапноста на градинките (особено во руралните области) и зголемување на бројот на домови за стари лица

Област: Еднаквост помеѓу мажите и жените: Ќе го зголемиме бројот на домови за стари лица во сите плански региони.

Основање државен фонд за исплата на законска издршка на деца во ситуации кога едниот родител по развод не ги исполнува законските обврски.

Област: Социјална политика: Владата ќе продолжи да ја смета грижата за семејството за своја важна цел. Поради тоа ќе се основа државен фонд за исплата на законска издршка на деца во ситуации кога едниот родител по развод не ги исполнува законските обврски.

Предизборна програма на
Коалиција „МОЖЕМЕ“

Програма на ВЛАДА 2020 -2024

Здравствени мерки

Проширување на компетенциите на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина коишто вклучуваат и грижа за сексуалното и репродуктивното здравје како што се услуги за семејно планирање, контрацепција, сексуално преносливи инфекции

Обезбедување на услуги за сексуално и репродуктивно здравје во руралните средини преку ангажирање на мобилните гинеколошки амбуланти

Проширување на компетенциите на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина коишто вклучуваат и грижа за сексуалното и репродуктивното здравје како што се услуги за семејно планирање, контрацепција, сексуално преносливи инфекции

Ќе се намали данокот на додадена вредност на производите за менструална хигиена (влошки и тампони) од 18% на 5%.

Не е предвидено во Програмата на Влада

Заклучоци

Оваа анализа дава осврт на тоа дали и колку Програмата за работа на Владата за 2020-2024 година го вклучува родовиот аспект во планираните активности следните 4 години. Со цел подобро да се разбере контекстот на родовата еднаквост и политичката волја за унапредување на родовата еднаквост, анализата ги зема предвид и предизборните програми на СДСМ и ДУИ кои веќе втор мандат ја предводат Владата на Република Северна Македонија.

Првично за пофалба е тоа што родовата еднаквост се повеќе се препознава како важна за напредокот на РСМ и како цел без која државата не може да има успешна Евроинтеграција, но и добро владеење и функционална демократија. Во циклусот на последните два предвремени избори 2017/2020 се забележува пораст на целите поврзани со родовата еднаквост во предизборните програми што покажува дека политичките партии почнуваат полека да покажуваат интерес кон намалување на општествениот и родовиот јаз помеѓу жените и мажите. Тоа сепак не потврдува дека работата на Влада во изминатите три години била целосно фокусирана кон унапредување на родова еднаквост, поради тоа што дел од предизборните цели воопшто не се имплементирани во 3 годишниот мандат на коалицијата СДСМ – ДУИ.

Во делот на промена и воведување на законски решенија кои ја подобруваат положбата на жената во мандатот 2017 – 2020 се бележи значителен напредок со ратификување на Истанбулската Конвенција, Законот за заштита и превенција од дискриминација и Законот за прекин на бременоста.

Како недостаток се нотира недостатокот на системски институционален пристап предводен од адекватен кадар и експерти кои ќе ги координираат стратешките заложби за родова еднаквост на национално ниво. Ова значи дека институциите ќе алоцираат адекватен буџет, но и човечки и технички капацитети кои посветено ќе работат кон постигнување на родовата еднаквост во РСМ.

Во однос на новата Програма на Влада 2020 – 2024, мерките кои се однесуваат на економското јакнење на жените може да се оценат

како добри со оглед на тоа што ги опфаќаат жените земјоделки, самохраните родители, го опфаќаат родовиот јаз во платите, како и поттикнување на споделено родителско отсуство. Дополнително предвидуваат и поттикнување на женско претприемништво преку неповратни средства за ново отворени бизниси и даночни ослободувања за нови бизниси водени од жени. Сепак, со оглед на огромниот број на неактивни жени на пазарот на труд потребни се дополнителни мерки за поттикнување на вклученоста на жените на пазарот на труд. Жените жртви на семејно насилство во Програмата на Влада не се препознаени како посебна категорија со специфични потреби, иако во предизборната програма се предвидува *Мерките за вработување и другите мерки за помош и поддршка ќе бидат приспособени согласно специфичните потреби на жените жртви на насилство.*

Ревидирање на законите за да се потврди правото на наследство на жените и мажите во вонбрачна заедница е една од мерките предвидени во предизборната програма „Можеме“, а не е вклучена во Програмата на Влада. Правото на наследство на жените во вонбрачни заедници, како и уредувањето на другите наследни права, ќе овозможат поголема финансиска стабилност и економска независност особено на жените жртви на семејно насилство, кај кои еден од најголемите предизвици со кои се соочуваат е ризикот од бездомништво доколку ја напуштат насилната средина.

Родово базираното насилство е во фокус во предизборната програма на СДСМ, но не и во програмата на Влада. Позитивно е тоа што е препознаена важноста на подобрување на пристапот до специјализирани сервиси за жртвите на родово базирано насилство на локално ниво, и за прв пат е предвидена програма за реинтеграција на жртвите. Во овој дел недостасуваат дополнителни заложби од Министерството за Здравство, Министерството за Внатрешни Работи и Министерството за Труд и Социјална Политика, и вклученост на судството и граѓанските организации во целокупниот ланец на поддршка на жртвите за родово базирано насилство. Националниот акциски план за имплементација на Истанбулската

Конвенција воопшто не е спомнат, ниту пак обезбедување на финансии за негово спроведување.

Во областа *Социјална политика*, унапредувањето на помошта и поддршката за жртвите на родово базирано насилство е предвидена само преку *формирање на интервентен тим што ќе постапува 24/7 по примерот на Скопје*. Мора да се напомене дека овој тим не постапува само по пријави на насилство, туку ги опфаќа сите ранливи категории. Позитивен аспект е предлогот за *основање на државен фонд за исплата на законска издршка на деца во ситуации кога едниот родител по развод не ги исполнува законските обврски*.

Иако Програмата на Влада го предвидува справувањето со КОВИД 19 и предлага низа мерки, сепак еден важен сегмент кој е изоставен е поддршката на жртвите на родово базирано насилство во време на пандемија. Иако дел од граѓанските организации кои работат на оваа тема уште на почетокот на кризата предупредија и апелираа за обезбедување на соодветна и навремена заштита на жртвите²⁹, сепак Владата планирајќи ги мерките за справување со кризата повторно ја заборавила оваа ранлива група.

Особено важно е женските граѓански организации да се вклучени во процесите на консултации и носење на одлуки поврзани со законските решенија кои се однесуваат на превенција, спречување и заштита од родово базирано насилство.

Во областа *Демократија која работи за граѓаните*, Владата ветува зајакнување на граѓанските организации и финансиска поддршка и поголема вклученост на граѓанските организации во различните процеси на консултации и носење на одлуки. Сепак, женските граѓански организации не се препознаени како посебен дел од граѓанскиот сектор, кој обезбедува специфични услуги за жртвите на

---

²⁹ Национална мрежа против насилство врз жени и семејно насилство, Барање за изрекување на итни мерки за заштита на жените и децата жртви, на семејно насилство додека трае вонредната состојба, 2020 <http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2020/05/Baranje-Do-Vlada-Za-Itni-Merki.pdf>

родово базирано насилство и кој фокусирано работи на промовирање и унапредување на родовата еднаквост во државата. Женските граѓански организации најголемиот дел од средствата ги добиваат од донации на меѓународни фондации и организации, со што постојано е загрозувана нивната одржливост и континуитет во работењето. Земајќи ги предвид резултатите кои досега ги постигнале женските организации, обврска на Владата е да обезбеди нивно непречено работење.

Понатаму, иако програмата на Влада истакнува дека ќе води политики за зголемување на учеството на жените сепак нема конкретна заложба за тоа колку во следниот период Владата ќе се бори за да постигне зголемено учество на жените во носење на одлуки. Оваа мерка воопшто не е мерлива и не дава јасен индикатор за тоа колку би се зголемила вклученоста на жените во носење на одлуки. Разочарува и фактот и воедно го потврдува недостатокот на политичка волја за родовата еднаквост тоа што во новиот состав на Влада има само 4 министерки места што е само 20% од вкупниот состав на Владата.

Олеснетиот пристап за жените до сервиси од здравствена заштита е важна заложба во Програмата на Влада, но недостасува конкретна временска рамка за тоа кога мерките и програмите ќе бидат имплементирани. Дополнително, иако предвидено во предизборната програма, намалувањето на данокот на додадена вредност на производите за менструална хигиена (влошки и тампони) од 18% на 5% е изоставено во Програмата на Влада. Менструалната сиромаштија е во висок процент застапена во државата, и Владата треба да посвети посебно внимание на ова прашање.

На крај, превенцијата од родово базирано насилство како една од клучните аспекти за спречување на насилството и градење на родово еднакво општество, е комплетно изоставена во Програмата на Влада.

Доколку Владата на Република Северна Македонија е фокусирана на унапредување на родовата еднаквост во државата и унапредување на заштитата на жените жртви на родово базирано насилство потребно е во најкраток можен рок да ги преземе следните чекори:

1. Да ја ревидира Програмата на Влада 2020 – 2024 и родовата еднаквост и родово базирано насилство да бидат дефинирани како посебни стратешки цели. Процесот на ревидирање и дополнување да биде во консултација со граѓанските организации кои работат во овие области.
2. Да формира Секретаријат за Родова Еднаквост како посебна стручна служба во Владата на Република Северна Македонија, чија што надлежност ќе биде стручна поддршка и координација на спроведување на мерките, програмите и законските одредби релевантни за оваа област.
3. Да ангажира лице - Советник за родово базирано насилство, како дел од Канцеларијата на Претседателот на Владата на Република Северна Македонија. Една од основните задачи на Советникот за родово базирано насилство ќе биде следење на имплементацијата на Националниот Акциски План за Истанбулската Конвенција.

Издавач: Национална мрежа против насилство врз жени и семејно насилство

Ноември 2020

Уредничка: Елена Димушевска

The Kvinna till Kvinna Foundation

Овој документ е целосно или делумно финансиран од Шведската агенција за меѓународна соработка (Сида) и Фондацијата Квина тил Квина. Сида и Квина тил Квина не мора да се согласуваат со изразените мислења. Само авторот е одговорен за содржината.

Документот е изработен во рамките на проектот „На пат кон ЕУ: Спречување на насилството врз жените во Република Македонија“ финансиран од Шведската фондација Квина тил Квина

Ноември 2020

**РОДОВА
АНАЛИЗА НА
ПРОГРАМАТА
ЗА РАБОТА НА
ВЛАДАТА НА
РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА**

**2020
2024**

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА ПРОТИВ НАСИЛСТВО ВРЗ
ЖЕНИ И СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

